

บทที่ 9

การเกษตรและอุตสาหกรรม

การเกษตร

จีนในอดีตและกระทั่งปัจจุบันโดยส่วนรวมเป็นประเทศเกษตรกรรม ก่อนปี 1950 กว่า 85% ของประชากรประกอบอาชีพการเกษตร ปัจจุบัน 70% ของประชากรทำงานในกิจกรรมการเกษตรในด้านการเพาะปลูก ไถหว่าน เก็บเกี่ยว เป็นต้น ก่อนปี 1949 จีนมีแต่ความยากจน หิวโหย การขาดแคลนอาหารเป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้ แต่หลังปี 1949 ปรากฏว่าการเกษตรในจีนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าทึ่งในช่วง 1949–1979 และได้เปลี่ยนเศรษฐกิจจีนซึ่งเคยทรากันดิว่ามีการขาดแคลนข้าวอยู่เสมอมาเป็นเศรษฐกิจที่เลี้ยงตัวเองได้ อาจกล่าว ณ ที่นี้ได้ว่า ผู้นำจีนมั่นใจโดยไม่มีข้อสงสัยว่าการพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารนั้นเป็นเสาหลักสำคัญของความเป็นเอกราชของประเทศที่มีอธิปไตย ได้มีการสำนึกว่า “คนจำต้องกินก่อนที่จะสามารถทำสิ่งต่าง ๆ” และการพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารเป็นสิ่งที่ต้องบรรลุและรักษาไว้ นั่นก็คือว่าทำไมการพัฒนาการเกษตรจึงมีฐานะสำคัญอย่างมาก อันที่จริงก็อยู่ในฐานะขั้นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน

จากคำแถลงผลสำเร็จแห่งแผนเศรษฐกิจแห่งชาติจีนในปี 1980 ในหนังสือปักกิ่งรีวิว วันที่ 11 พฤษภาคม 1981 แสดงให้เห็นว่าความสามารถทางด้านการผลิตการเกษตรของจีนได้พัฒนามาถึงระดับที่น่าพอใจในปี 1980 ทั้งนี้เนื่องจากได้มีการปรับปรุงเงื่อนไขในการผลิตให้ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านการควบคุมน้ำ การใช้เครื่องจักรการเกษตร ไฟฟ้า และการใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้น ทำให้สาขาการเกษตรสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา แม้จีนจะใช้ความพยายามในการแก้ปัญหาทางการเกษตรต่าง ๆ ได้ แต่ปัญหาสำคัญที่ยังคงอยู่คือการไม่สามารถเพิ่มอัตราเฉลี่ยของการอุปโภคบริโภคต่อหัวของประชากรให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะประชากรเพิ่มขึ้นเร็วมากโดยเฉพาะพวก

ชาวนา รวมทั้งจีนไม่สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดให้มีเพิ่มขึ้นได้เลย ในช่วง 1957–1978 ประชากรจีนเพิ่มขึ้น 300 ล้านคน แต่พื้นที่เพาะปลูกกลับลดลงเนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง การโหมสร้างทางรถไฟ ทางหลวง ท่าเรือ โรงงานอุตสาหกรรม และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ฉะนั้นภาระของการพัฒนาระดับความเป็นอยู่ของประชากร และการเพิ่มวัตถุดิบ การเกษตรเพื่อป้อนอุตสาหกรรมในช่วงดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับ การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่เพียงด้านเดียว

1. เงื่อนไขการผลิตในการเกษตร

นับตั้งแต่การปลดปล่อย การเปลี่ยนแปลงในการเกษตรของจีนเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะที่ต่างกันคือ ในความสัมพันธ์ของการผลิต และในเงื่อนไขทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี ด้วยการปลดปล่อยพลังการผลิตทำให้มีการก่อสร้างทุนจำนวนมากในการเกษตรเพื่อปรับปรุงเงื่อนไขการผลิตต่อไปนี้ให้ดีขึ้น

1.1 การควบคุมน้ำ : ภาวะฝนแล้งและน้ำท่วมได้สร้างความเสียหายแก่การเกษตรของจีนมาเป็นเวลานานนับพัน ๆ ปี จาก 206 ปีก่อน ค.ศ.—1949 จีนประสบกับภาวะน้ำท่วมอย่างร้ายแรง 1,092 ครั้ง และฝนแล้ง 1,056 ครั้ง หลังปี 1949 จีนได้เริ่มทำการก่อสร้างการควบคุมน้ำขนาดใหญ่โดยรัฐได้ใช้เงินไปจำนวน 47.3 พันล้านหยวน เพื่อจุดประสงค์นี้ในช่วง 1949–1980 ในขณะที่เดียวกันคอมมูนและกองการผลิตใหญ่เองก็ได้ตั้งกองทุนและใช้แรงงานไปในโครงการควบคุมน้ำเป็นจำนวนถึง 58 พันล้านหยวน ในระหว่างนี้ประเทศได้ก่อสร้างโครงการป้องกันน้ำท่วมบนฝั่งแม่น้ำหวงเหอ หวยเหอ ไหเหอ และฉางเจียง สร้างอ่างเก็บน้ำ 86,000 แห่ง ซึ่งเก็บกักน้ำได้ 400 พันล้านลูกบาศก์เมตร และโครงการชลประทานกว่า 5,000 โครงการ ซึ่งแต่ละโครงการให้ประโยชน์แก่พื้นที่เพาะปลูกอย่างน้อย 650 เฮกตาร์ เครื่องสูบน้ำที่ใช้ในปัจจุบันเพิ่มจาก 90,000 กำลังม้า ในปี 1949 เป็น 74,640,000 กำลังม้า ในปี 1980 จำนวนบ่อสูบน้ำเพิ่มจากไม่มีเลยเป็น 2,090,000 บ่อ พื้นที่ชลประทานมีจำนวนทั้งสิ้น 44.6 ล้านเฮกตาร์ในปี 1980 เทียบกับ 16 ล้านเฮกตาร์ ในช่วงแรก ๆ หลังการปลดปล่อย ผลผลิตธัญพืชจากที่เพาะปลูกที่ได้รับน้ำชลประทานนับได้ $\frac{2}{3}$ ของพื้นที่ของประเทศ ในทศวรรษ 1970 พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 38 ล้านเฮกตาร์ ยังคงมีอันตรายจากธรรมชาติ ส่วนใหญ่คือฝนแล้ง แต่ความสำเร็จของโครงการควบคุมน้ำได้จำกัดความเสียหายลงเหลือ 10.6 ล้านเฮกตาร์ [Hu Gengkang and Others, 1984, pp. 216–217.]

1.2 เครื่องจักรการเกษตรและอุปทานไฟฟ้าในชนบท : จีนมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในการเปลี่ยนไปใช้เครื่องจักรการเกษตร เนื่องจากการเพิ่มขึ้นในอุปทานของไฟฟ้าและ

น้ำมันต่อสาขาการเกษตร ลี้นปี 1980 มีเครื่องจักรการเกษตรรวม 198 ล้านกำลังม้า ประกอบด้วยรถแทรกเตอร์ 745,000 คัน รถแทรกเตอร์มือ 1,874,000 คัน และรถเกี่ยวและนวดข้าว 27,000 คัน พื้นที่เพาะปลูกที่ทำการไถด้วยเครื่องจักรได้เพิ่มขึ้นเป็น 42,000,000 เฮกตาร์ คิดเป็น 41.3% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด และพื้นที่เพาะปลูกที่หว่านด้วยเครื่องจักรนับได้ 10.9% ของทั้งหมด [Hu Gengkang and Others, 1984, p. 217.] และในช่วงฤดูหนาวของทุกปีที่ผ่านมา ชาวนานับสิบล้านคนได้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาที่ดินและคุณภาพผิวดินเพาะปลูก ปริมาณการใช้กระแสไฟฟ้าในชนบทในปี 1980 เพิ่มขึ้นถึงระดับ 32,100 ล้านหน่วย มากกว่าปี 1979 ประมาณ 13.5% [ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ, 2526, หน้า 73]

1.3 การใช้ปุ๋ยเคมี : ก่อนการปลดปล่อยส่วนใหญ่ของปุ๋ยที่ใช้อยู่ในจีนคือปุ๋ยอินทรีย์ ตั้งแต่ปี 1949 อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมีได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ในช่วงโครงการห้าปีฉบับที่ 4 (1971–75) จีนได้นำเข้าโรงงานผลิตปุ๋ยเคมีจำนวน 13 โรงงานเข้ามา ยิ่งทำให้มีการใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นในการเกษตร

ในช่วง 1949–1952 การใช้ปุ๋ยเคมีโดยเฉลี่ยเกือบเป็นศูนย์ หลังจากนั้นเริ่มมีการใช้มากขึ้น ในปี 1952 มีการใช้ปุ๋ยเคมีจำนวน 295,000 ตัน เฉลี่ย 0.75 กิโลกรัมต่อเฮกตาร์ ในปี 1980 ได้มีการใช้เพิ่มขึ้นเป็น 12,694,000 ตัน เฉลี่ย 127.8 กิโลกรัมต่อเฮกตาร์ เพิ่มขึ้นจากปี 1952 ถึง 170 เท่า และเพิ่มจากปี 1979 ซึ่งมีการใช้เฉลี่ย 109 กิโลกรัม ปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ในจีนส่วนใหญ่เป็นปุ๋ยเคมีและปุ๋ยที่เป็นธาตุแท่งบางชนิด เช่น เหล็กที่พืชต้องการเล็กน้อยเป็นอาหาร (trace-element fertilizer) ซึ่งปุ๋ยประเภทหลังนี้ได้ถูกทดลองใช้ตั้งแต่ปี 1949

2. รูปแบบของการผลิตทางการเกษตร

การผลิตทางการเกษตรของจีนครอบคลุม 5 สาขา คือ การปลูกพืชผล การทำป่าไม้ การเลี้ยงปศุสัตว์ การประมงและการทำงานปลักย่อย (รวมถึงอุตสาหกรรมที่ดำเนินการโดยคอมมูนและหน่วยย่อย) การชี้นำโดยนโยบาย “การทำให้รัฐพืชเป็นตัวเชื่อมสำคัญและเป็นการประกันการพัฒนารอบด้าน” นับแต่ปี 1949 เป็นต้นมา ทำให้รูปแบบการเกษตรที่เป็นอยู่คือการเพาะปลูกพืชผลเป็นสาขาสำคัญและมีการพัฒนาบ้างในอีก 4 สาขา ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 : แสดงมูลค่ารวมของผลผลิตการเกษตรของจีน, 1952-80 (%)

ปี	การเพาะปลูกพืชผล	การทำป่าไม้	การเลี้ยงปศุสัตว์	งานปลีกล้วยและเสริม	การประมง
1952	83.1	0.7	11.5	4.4	0.3
1957	80.6	1.7	12.9	4.3	0.5
1965	75.8	2.0	14.0	6.5	1.7
1970	74.7	2.2	12.9	8.7	1.5
1975	72.5	2.9	14.0	9.1	1.5
1980	64.3	3.1	14.2	17.1	1.3

ที่มา : Hu Gengkang and Others, 1984, p. 219.

จากตารางแสดงว่า การเพาะปลูกพืชผลนับเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดของการผลิตทางการเกษตรของจีนในปัจจุบัน เช่นที่เป็นอยู่ในช่วงแรก ๆ หลังการปลดปล่อย ในขณะที่การทำป่าไม้ การเลี้ยงปศุสัตว์ งานเสริมปลีกล้วยและการประมงรวมกันได้มากกว่า $\frac{1}{3}$ ของทั้งหมดเพียงเล็กน้อย แม้ว่าสัดส่วนจะเพิ่มขึ้นตลอดช่วงดังกล่าวก็ตาม ยิ่งกว่านั้นการเพิ่มขึ้นในสัดส่วนของงานปลีกล้วยที่เป็นงานเสริมส่วนใหญ่เป็นผลของการก้าวหน้าของอุตสาหกรรมที่ดำเนินการโดยคอมมูนและหน่วยย่อย ในขณะที่สัดส่วนของงานปลีกล้วยดั้งเดิมน้อยมาก

นอกจากนี้ ในสาขาการเพาะปลูกพืชผลนั้น ปรากฏว่าที่ครองตำแหน่งก็คือรัฐพืช นับแต่ปี 1949 กว่า 80% ของพื้นที่หว่านของจีนใช้ปลูกรัฐพืชในขณะที่พื้นที่ที่ใช้ปลูกพืชทำเงินหรือพืชผลอื่น ๆ มีน้อยกว่า 20% ของทั้งหมด ในแง่ของมูลค่าผลผลิต รัฐพืชนับได้ 70% และพืชทำเงินเพียง 30% ตารางต่อไปนี้จะแสดงอัตราส่วนระหว่างพื้นที่เพาะปลูกรัฐพืชกับพืชทำเงินในบางปี

ตาราง 2 : พื้นที่เพาะปลูกรัฐพืชและพืชทำเงิน, 1952-80

ปี	1952	1957	1966	1970	1976	1980
พื้นที่เพาะปลูกรัฐพืช (ล้านหม่ว)	1,860	2,000	1,810	1,790	1,810	1,750
ร้อยละของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด	87.8	85.0	82.4	83.1	80.6	80
พื้นที่เพาะปลูกพืชทำเงิน (ล้านหม่ว)	190	217	183	184	210	239
ร้อยละของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด	8.8	9.2	8.3	8.3	9.2	10.9

ที่มา : Hu Gengkang and Others, 1984, p. 220.

รูปแบบและการกระจายที่ไม่ถูกต้องของการผลิตทางการเกษตรของจีนเป็นปัญหาที่เป็นมาเป็นเวลานาน ซึ่งเห็นได้ชัดโดยแนวการผลิตแนวเดียว ในแง่โครงสร้าง เป็นการล้มเหลวที่จะปฏิบัติตามหลักการของการพัฒนาอย่างรอบด้าน และในแง่ทางภูมิศาสตร์ แนวทางการผลิตก็ไม่ได้ถูกกำหนดตามสภาพของท้องถิ่น ฉะนั้นการมุ่งเน้นแต่การเพิ่มผลผลิตพืชจึงนำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

ในการประชุมสมัยที่ 3 ของคณะกรรมการกลางของพรรคครั้งที่ 11 ได้ยอมรับการตัดสินใจ “ในปัญหาบางประการเกี่ยวกับการเร่งรัดพัฒนาการเกษตร” ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า “เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเกษตรและอาหารในปัจจุบันที่สะท้อนในแนวทางที่วางแผนไว้ และเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ซึ่งเคยให้ความสนใจเฉพาะการเพาะปลูกพืชผลที่เป็นธัญพืชและละเลยการเพาะปลูกพืชทำเงิน การทำป่าไม้ การเลี้ยงปศุสัตว์ อาชีพเสริมปลีกย่อย และการประมง” เอกสารในเรื่องนี้ได้ถูกรับรองจากการประชุมสมัยที่ 4 ของคณะกรรมการกลางของพรรคครั้งที่ 11 เมื่อเดือนกันยายน 1979 ในปี 1979 จีนได้เริ่มปรับเปลี่ยนรูปแบบและการกระจายการผลิตทางการเกษตรของตน ในปี 1980 พื้นที่เพาะปลูกพืชทำเงินได้เพิ่มขึ้น 17 ล้านหมว (กว่า 1.13 ล้านเฮกตาร์) จากปี 1979 นับเป็น 10.9% ของพื้นที่เพาะปลูกพืชผลทั้งหมด พืชผลทำเงินส่วนใหญ่ได้แก่ ฝ้าย พืชผลที่ให้น้ำมัน พืชผลที่ให้ความหวาน ยาสูบ ชา หม่อน รวมทั้งผักและแตงโม ที่มาเป็นอันดับหนึ่งในแง่ของพื้นที่เพาะปลูกคือ พืชที่ให้น้ำมัน รองลงมาคือ ฝ้ายและพืชที่ให้ความหวาน ซึ่งได้ปลูกกันอย่างกว้างขวางนับแต่การปลดปล่อย สำหรับผักส่วนใหญ่ปลูกกันเขตชานเมืองใหญ่และเมืองขนาดกลาง [Hu Gengkang and Others, 1984, pp. 221 and 229.]

3. การพัฒนาการผลิตทางการเกษตร

3.1 ภาพรวมโดยทั่วไป

ในปี 1980 มูลค่าผลผลิตการเกษตรสูงถึง 162.7 พันล้านหยวน หรือเป็น 3.8 เท่าของตัวเลขปี 1949 มูลค่าเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 4.4% ในช่วง 31 ปี การเพิ่มขึ้นส่วนใหญ่คือผลผลิตจากการเพาะปลูกพืชผล การป่าไม้ การเลี้ยงปศุสัตว์ การผลิตงานปลีกย่อย และการประมง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 : ผลผลิตการเกษตรที่สำคัญ, 1980 เทียบกับ 1949

(1,000 ตัน)

	ผลผลิตรายปี		ปี 1980 เพิ่มสูงกว่า ปี 1949 (%)
	1980	1949	
ธัญพืช	318,200	113,200	181
ฝ้าย	2,707	444	509
พืชที่ให้น้ำมัน	7,691	2,564	200
พืชที่ให้ความหวาน	29,112	2,833	928
พืชผลที่เกิดในน้ำ	4,500	450	900

ที่มา : Hu Gengkang and Others, 1984, p. 222.

อย่างไรก็ตาม การเกษตรของจีนก็ได้พัฒนาไปในลักษณะวกเวียนไปมาในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ภายใต้อิทธิพลของฝ่ายซ้ายหัวรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่าง “การปฏิวัติวัฒนธรรม” 1966-1976

จากปี 1949-1957 การผลิตทางการเกษตรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วพอสมควรในช่วง 3 ปีของการฟื้นฟูบูรณะเศรษฐกิจ (1949-1952) และช่วงแผนห้าปีฉบับแรก (1953-1957) ทั้งนี้เนื่องจากผลของการปฏิรูปที่ดินทั่วประเทศและการแปลงรูปเป็นสังคมนิยมทางการเกษตร มูลค่าผลผลิตการเกษตรรวมในปี 1952 สูงกว่าปี 1949 48.5% เฉลี่ย 14.1% ต่อปี สำหรับในปี 1957 สูงกว่าปี 1952 24.8% เฉลี่ย 4.5% ต่อปี ในช่วง 8 ปี ธัญพืชเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 10 ล้านตัน ต่อปี ฝ้ายเกือบ 150,000 ตัน พืชให้น้ำมัน 200,000 ตัน และพืชผลที่ให้ความหวาน 1 ล้านตัน ผลผลิตจากปศุสัตว์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน

ในช่วง 1958-1961 จีนประสบปัญหาร้ายแรงในการพัฒนาการเกษตรอันเนื่องมาจากความผิดพลาดของฝ่ายซ้ายหัวรุนแรงในการเปลี่ยนไปสู่คอมมิวนิสต์และ “การก้าวกระโดดไปข้างหน้า” ในปี 1958 สถานการณ์นี้ยิ่งเลวร้ายลงไปอีกจากภัยธรรมชาติ มูลค่าผลผลิตการเกษตรรวมคือ 55 พันล้านหยวน ในปี 1958 47.5 พันล้านหยวนในปี 1959 41.5 พันล้านหยวนในปี 1960 และ 40.5 พันล้านหยวนในปี 1961 ลดลง 26.4% ในช่วง 3 ปี ในช่วงนี้ผลผลิตธัญพืชได้ลดลงจาก 200 ล้านตัน เป็น 147.5 ล้านตัน คือลดลง 26% ฝ้ายลดลงเกือบ 60% พืชที่ให้น้ำมัน 3 ชนิดคือถั่วลิสง งา และ rapeseed ลดลง 61% ผลผลิตการเกษตรบางอย่างในปี 1961 ต่ำกว่าระดับในช่วงแรก ๆ หลังการปลดปล่อย

ช่วง 4 ปีจาก 1962—1965 เป็นช่วงของการฟื้นตัวภายหลังช่วง 3 ปีของความยุ่งยากระหว่าง 1959—1961 ในช่วงนี้รัฐบาลจีนได้ปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจชนบทของตนและได้ให้ความช่วยเหลือมากขึ้นแก่การเกษตร ผลก็คือ การผลิตการเกษตรได้ฟื้นตัวและขยายตัวค่อนข้างรวดเร็ว ในปี 1962 การผลิตการเกษตรได้สูงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อถึงปี 1965 ก็ได้กลับคืนสู่ระดับปี 1957

ระหว่างช่วง 10 ปีของการ “ปฏิวัติวัฒนธรรม” 1966—1976 นโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกับองค์การของพรรคทุกระดับได้ถูกทำลายโดยหลินเปียวและกลุ่มของมาดามเจียงชิง จากการขัดขวางของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการและมวลชน การผลิตทางการเกษตรได้ขยับสูงขึ้น

หลังปี 1976 โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการประชุมสมัยที่ 3 ของการประชุมคณะกรรมการกลางของพรรคครั้งที่ 11 ในปี 1978 การเกษตรของจีนได้ค่อย ๆ ปรับไปสู่ช่วงปกติของการพัฒนาภายใต้นโยบายของคณะกรรมการกลางของพรรค

3.2 งานปลีกล้อยในชนบท (Rural Sidelines)

การผลิตงานปลีกล้อยนับเป็นสาขาที่สำคัญสาขาหนึ่งของเศรษฐกิจชนบท จากในแง่ของกรรมสิทธิ์แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ (1) การผลิตโดยคอมมูน กองการผลิตใหญ่ และกองการผลิต และ (2) งานปลีกล้อยภายในท้องถิ่นของสมาชิกคอมมูน

ตาราง 4 : การเพิ่มขึ้นในมูลค่าผลผลิตของงานปลีกล้อยในชนบท, 1949—80

ปี	มูลค่าผลผลิตของงานปลีกล้อยในชนบท (พันล้านหยวน)		สัดส่วนในมูลค่าผลผลิต การเกษตรทั้งหมด (%)
	ทั้งหมด	ส่วนของอุตสาหกรรมที่ดำเนินการ โดยกองการผลิตใหญ่	
1949	1.16		4.3
1952	1.83		4.4
1957	2.29		4.3
1965	3.80		6.5
1975	11.70	8.26	9.1
1980	27.86	23.64	17.1

ที่มา : Hu Gengkang and Others, 1984, p. 246.

3.2.1 **วิสาหกิจที่ดำเนินงานโดยคอมมูนและกองการผลิตใหญ่** : วิสาหกิจเหล่านี้เป็นวิสาหกิจรวมหมู่ที่ดำเนินงานโดยคอมมูนประชาชนและกองการผลิตใหญ่ งานที่ทำครอบคลุมงานปลีกล้อยในไร่ นา การเลี้ยงเปิดไก่ และการเพาะพันธุ์ปลา อาทิเช่น ปลูกต้นไม้ให้เป็นป่า ทำไร้ชา ไร้สมุนไพรทำยา สวนผลไม้และสวนพฤกษศาสตร์ ฟาร์มหมู ฟาร์มประมง ฟาร์มเลี้ยงไก่และเป็ด และฟาร์มเลี้ยงไหมและต้นหม่อน งานอุตสาหกรรม เช่น การฟอกหนัง การทำกระดาษ สิ่งทอ เครื่องจักร ถลุงโลหะ เคมีภัณฑ์ อิเล็กทรอนิกส์ ก่อสร้าง การขนส่ง และทำเหมือง และงานบริการ เช่น ภัตตาคาร โรงแรม ร้านตัดผม และร้านซ่อมแซมเครื่องจักร เช่น จักรยาน เป็นต้น

วิสาหกิจเหล่านี้ได้ถูกเริ่มจัดตั้งขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนไปสู่การจัดตั้งคอมมูนประชาชนในปี 1958 แต่มีเพียงไม่กี่มากนักที่ยังคงอยู่ในปี 1962 เมื่อเศรษฐกิจกำลังถูกปรับเปลี่ยนภายหลังช่วง 3 ปีของความยุ่งยากช่วง 1959—1961 วิสาหกิจเหล่านี้ได้เกิดใหม่อีกครั้งหนึ่งภายหลังปี 1976 และได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วตั้งแตปี 1978 จนกลายเป็นสาขาที่สำคัญของเศรษฐกิจของชาติ

ในปี 1979 มีวิสาหกิจที่ดำเนินงานโดยคอมมูนและกองการผลิตใหญ่กว่า 1.48 ล้านแห่ง ยกเว้นทิเบต 99% ของคอมมูนและ 91.6% ของกองการผลิตในประเทศกำลังดำเนินวิสาหกิจเหล่านี้ โดยเฉลี่ย 28 วิสาหกิจต่อคอมมูน ทำการจ้างงาน 29.09 ล้านคน หรือ 9.4% ของกำลังงานทั้งหมดของคอมมูนประชาชน รายรับของวิสาหกิจเหล่านี้เพิ่มขึ้นดังที่แสดงในตาราง 5

วิสาหกิจที่ดำเนินงานโดยคอมมูนและกองการผลิตใหญ่นับว่ามีบทบาทอย่างใหญ่หลวงในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ เนื่องจาก :

(1) ได้จัดหารายได้เป็นตัวเงินและวัตถุดิบจำนวนมากให้แก่รัฐ ระหว่าง 1977—1979 วิสาหกิจเหล่านี้ได้จ่ายภาษีจำนวน 6.07 พันล้านหยวนให้แก่รัฐ และได้ผลิตถ่านหิน 276.334 ล้านตัน ทองคำ 10,960.2 กิโลกรัม และกำมะถัน 368,000 ตัน แต่ละรายการนี้นับได้เป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างใหญ่ในผลผลิตรวมของชาติ ในปี 1980 มูลค่าผลผลิตของวิสาหกิจเหล่านี้สูงถึง 52.8 พันล้านหยวน นับเป็น 10% ของมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมทั้งหมดของชาติ

(2) ได้สะสมเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจรวมหมู่และการเกษตร ระหว่าง 1977—1979 วิสาหกิจเหล่านี้มีผลกำไร 23.44 พันล้านหยวน ในจำนวนนี้ 6.75 พันล้านหยวนถูกใช้เพื่อการพัฒนาการเกษตร เท่ากับ 72% ของการลงทุนของรัฐทั้งหมดในคอมมูนประชาชน ในปี 1980 ผลกำไรของวิสาหกิจได้เพิ่มขึ้นเป็น 11.84 พันล้านหยวน จำนวนนี้ 2.26

พันล้านหยวนถูกใช้เพื่อการพัฒนาการเกษตร

ตาราง 5 : ความก้าวหน้าของวิสาหกิจที่ดำเนินงานโดยคอมมูนและกองการผลิตใหญ่, 1976—1980

ปี	1976	1979	1980
จำนวนวิสาหกิจ (ล้านแห่ง)	1.1	1.48	1.43
จำนวนของสมาชิกคอมมูนที่ถูกจ้างงาน (ล้านคน)	17.9	29	30.5
รายได้รวม (พันล้านหยวน)	27.2	49.1	61.4
กำไรรวม (พันล้านหยวน)	7.8	10.4	11.84
ทรัพย์สินคงที่	17.5	28	32.6
สัดส่วนของรายได้ในรายได้ทั้งหมดของคอมมูน กองการผลิตใหญ่และกองการผลิต	23.3%	30.6%	34%

ที่มา : Hu Gengkang and Others, 1984, p. 248.

(3) ได้อุปทานของจำเป็นในชีวิตประจำวันและผลผลิตงานฝีมือจำนวนมากให้แก่ตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ส่วนใหญ่ของศิลปะงานฝีมือ งานถัก และงานปักของเงินถูกผลิตโดยวิสาหกิจที่ดำเนินงานโดยคอมมูน กองการผลิตใหญ่ และโดยสมาชิกคอมมูนในชนบท เฉพาะในปี 1980 วิสาหกิจเหล่านี้ได้อุปทานสินค้าส่งออกมีมูลค่าถึง 2.27 พันล้านหยวน

(4) ได้ดูดซับแรงงานส่วนเกินจำนวนมากในเขตชนบท วิสาหกิจเหล่านี้ได้ดูดซับแรงงานกว่า 29 ล้านคนหรือเกือบ 10% ของกำลังแรงงานทั้งหมดในชนบท

3.2.2 งานปลีกล้วยในครัวเรือนของสมาชิกคอมมูน : เพื่อให้ภารกิจการใช้แรงงานรวมหมู่ของพวกเขาบรรลุเป้าหมาย สมาชิกคอมมูนในชนบทอาจทำธุรกิจงานปลีกล้วยในครัวเรือนในช่วงเวลาว่างหรือในฤดูกาลที่ไม่ค่อยมีงาน งานปลีกล้วยเหล่านี้ประกอบด้วย : (ก) การเพาะปลูกในที่ดินแปลงเล็กที่ส่วนรวมหมู่กำหนดให้สมาชิกคอมมูนใช้ประโยชน์ส่วนตัว (ข) การเลี้ยงหมู แกะ แพะ กระต่าย วัว ลา ห่าน และสัตว์อื่น ๆ รวมทั้งเปิดไก่ (ค) การทอผ้า การปัก การเก็บผลไม้และผลไม้เล็ก ๆ การจับปลา การล่าสัตว์ การเลี้ยงไหมและการเกษตร และ (ง) การปลูกไม้ผล ต้นไม้ใหญ่และไม้รอบ ๆ บ้านของพวกเขา

งานปลีกล้วยในครัวเรือนของสมาชิกคอมมูนได้ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจรวมหมู่แบบสังคมนิยม เนื่องจากความล้าหลังของการเกษตรในจีน การพัฒนางาน

ปลีกย่อยในครัวเรือนดังกล่าวได้ช่วยสุขภาพในการผลิตของสมาชิกคอมมูน ช่วยเร่งการพัฒนาการเกษตรและทำให้พวกเขาสามารถสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ยังได้ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่เศรษฐกิจรวมหมู่และสนองความต้องการของตลาดและถึงกับเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกคอมมูนในฐานะปัจเจกชน ส่วนรวมหมู่และรัฐด้วย

ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมของรัฐ งานปลีกย่อยในครัวเรือนได้ก้าวหน้าเร็วขึ้นตั้งแต่ปี 1978 มูลค่าผลผลิตนับได้ราว $\frac{1}{5}$ ของผลผลิตการเกษตรทั้งหมด และรายรับจากงานปลีกย่อยเหล่านี้ประมาณ $\frac{1}{4}$ ของรายได้สุทธิของสมาชิกคอมมูน ประมาณ 90% ของหมู่เปิดไถ่ และไข่ รัฐได้ซื้อจากงานปลีกย่อยในครัวเรือนของพวกเขา ซึ่งยังได้อุปทานสินค้าส่วนใหญ่ที่ขายในตลาดนัดของหมู่บ้านด้วย

ในอนาคตรัฐจะสนับสนุนและส่งเสริมงานปลีกย่อยในครัวเรือนของสมาชิกคอมมูนในขณะที่เดียวกับที่ทำการพัฒนาเศรษฐกิจรวมหมู่ ในขณะที่งานปลีกย่อยเหล่านี้ก้าวหน้าต่อไปนั้น เป็นที่คาดหวังว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ คงจะเกิดขึ้นในขอบเขตของธุรกิจและสัดส่วนของงานนี้ในเศรษฐกิจชนบท

4. นโยบายเศรษฐกิจในชนบทปัจจุบัน

รัฐได้ยอมรับนโยบายที่สำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจในชนบทตั้งแต่การประชุมเต็มคณะครั้งที่ 3 ของคณะกรรมการกลางชุดที่ 7 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในเดือนธันวาคม 1978 นโยบายเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงความยากจนและความล้าหลังในเขตชนบทและทำการกระตุ้นการพัฒนาการเกษตรเท่าที่จะทำได้ นโยบายดังกล่าวอาจสรุปได้ดังนี้ คือ [Hu Geng kang and Others, 1984, pp. 255 – 261.]

4.1 การป้องกันกรรมสิทธิ์และอำนาจการตัดสินใจของหน่วยเศรษฐกิจรวมหมู่

ในฐานะที่เป็นหน่วยที่จัดบัญชีในเศรษฐกิจรวมหมู่ในชนบท กองการผลิตทำหน้าที่เกี่ยวกับบัญชีและรับผิดชอบด้านกำไรและขาดทุนของตน การป้องกันและการเอาใจใส่กรรมสิทธิ์และอำนาจการตัดสินใจเป็นเงื่อนไขพื้นฐานประการหนึ่งของกองการผลิตเพื่อให้บรรลุผลการผลิตที่ดี ไม่มีหน่วยใดหรือเอกชนคนใดได้รับอนุญาตให้ยึดเอาไปใช้ หรือใช้กำลังคนที่ดิน สัตว์ใช้งาน เครื่องจักร เงินกองทุน ผลผลิต หรือวัสดุต่าง ๆ ของกองการผลิตโดยไม่จ่ายค่าชดเชย เมื่อแผนกต่าง ๆ ของรัฐได้จัดตั้งวิสาหกิจและกิจการอื่น ๆ ในเขตชนบท (ไม่รวมกิจการซึ่งตั้งขึ้นโดยพวกเขาด้วยความเห็นพ้องของแผนกของรัฐ) วิสาหกิจเหล่านี้ต้องไม่รวมเข้าเป็นภาระของสมาชิกรวมหมู่หรือคอมมูน ยกเว้นประการอื่นที่ถูกระบุโดยกฎหมายหรือ

กฎข้อบังคับของรัฐ ไม่มีหน่วยใดได้รับอนุญาตให้โยกย้ายกำลังคนจากคอมมูน กองการผลิตใหญ่ หรือกองการผลิตนอกแผนของรัฐ ในขณะที่ต้องมุ่งหันเหไปทางสังคมนิยม รักษากฎหมายของรัฐและยอมรับแนวชี้นำตามแผนของรัฐ หน่วยที่จัดบัญชีพื้นฐานในคอมมูนมีสิทธิ์ที่จะทำการผลิตตามฤดูกาลและสภาพการณ์ของท้องถิ่น มีสิทธิ์ในการตัดสินใจใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มการผลิต มีสิทธิ์ตัดสินใจใช้วิธีการต่าง ๆ ของการจัดการและการดำเนินการ มีสิทธิ์ที่จะกระจายผลผลิตและเงินสดของตน รวมทั้งมีสิทธิ์ที่จะขัดขวางคำสั่งต่าง ๆ ที่ปราศจากการพิเคราะห์จากผู้นำหรือองค์กรชั้นนำใด ๆ

4.2 การสนับสนุนนโยบาย “ให้แก่ทุกคนตามผลงาน” และการสร้างทุกรูปแบบของระบบความรับผิดชอบในการผลิต

ในช่วง 2—3 ปีที่ผ่านมา รูปแบบต่าง ๆ ของระบบความรับผิดชอบในการผลิตทางการเกษตรได้ถูกยอมรับนำมาใช้ในเขตชนบทของจีนบนฐานของสภาพทางธรรมชาติ ระดับการผลิตและระดับการจัดการของเจ้าหน้าที่ที่ต่างกัน รูปแบบต่าง ๆ นี้ได้ส่งเสริมการผลิตการเกษตรโดยการชี้นำแบบคิดค้นเอาเองและไม่รู้ของการทำงานในไร่นาให้น้อยที่สุดและการเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ กองการผลิตที่มีฐานะดียังคงทำได้ดียิ่งขึ้นในขณะที่กองการผลิตที่ยากจนกว่ากำลังเริ่มตามทัน การสำรวจปี 1979 แสดงให้เห็นว่ามีตำบลที่ยากจน 221 แห่งในประเทศที่ซึ่งรายได้ต่อหัวรายปีของสมาชิกคอมมูนต่ำกว่า 50 หยวน สำหรับช่วง 3 ปีที่ประสบผลถึงปี 1980 ด้วยการกำจัดความเท่าเทียมกันในการกระจายได้ 72% หรือ $\frac{1}{3}$ ของตำบลเหล่านี้ได้จัดการเพื่อเพิ่มรายได้โดยเฉลี่ยของสมาชิกคอมมูนเป็นกว่า 50 หยวน

คณะกรรมการกลางของพรรคได้จัดประชุมระดับชาติเกี่ยวกับงานในชนบท เมื่อสิ้นปี 1981 รายงานย่อของการประชุมได้ประกาศว่า ในขณะที่การพัฒนาการเกษตรในจีนจำเป็นต้องรักษาแนวทางของการรวมแบบสังคมนิยมและกรรมสิทธิ์ส่วนรวมของที่ดินและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ จะยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลานาน ระบบความรับผิดชอบในการผลิตควรจะถูกจัดให้มีในเศรษฐกิจรวมหมู่และจะยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลานานเช่นกัน ที่ประชุมยังได้ชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญไปยังระบบความรับผิดชอบในการผลิตในเขตชนบทของจีนนั้นได้สำเร็จเรียบร้อยแล้ว และถึงเวลาที่จะต้องทบทวนประสบการณ์ และทำให้ระบบมีเสถียรภาพและสมบูรณ์

วิธีการในการจ่ายค่าตอบแทนบนฐานของผลผลิตกำลังถูกดำเนินการต่อมาในกว่า 80% ของกองการผลิต ซึ่งได้รับเอาระบบความรับผิดชอบในการผลิตไปใช้ รูปแบบต่าง ๆ ของระบบนี้ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะพิเศษของตนเองได้เกิดขึ้นในฐานะเป็นผลของการที่พวก

ชวานาประยุกต์หลักการการทำสัญญาในแนวทางที่ยืดหยุ่นภายใต้เงื่อนไขการผลิตต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติตามสัญญาแต่ละสัญญาถูกดัดแปลงเข้ากับสถานการณ์ที่แน่นอนและยังถูกจำกัดเข้ากับสถานการณ์เหล่านั้น แม้กระนั้นในกองการผลิตการปฏิบัติตามสัญญาต่าง ๆ อาจถูกนำมาใช้สำหรับงานต่าง ๆ และสายการผลิตต่าง ๆ ที่ต่างกัน ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติสัญญาจำเป็นต้องเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและต้องไม่ใช่รูปแบบเดียว

ในขณะที่มีการริเริ่มและปรับปรุงระบบความรับผิดชอบ ประชาชนถูกเตือนให้สนับสนุนกรรมสิทธิ์รวมหมู่ที่ดิน ปกป้องที่ดินที่เพาะปลูกและใช้ที่ดินอย่างสมเหตุสมผล ที่นาสวนผลไม้ ป่าไม้ ทุ่งหญ้า ผืนน้ำ ทะเลตื้น เขาที่แห้งแล้ง และที่ดินรกร้างของเศรษฐกิจรวมหมู่ จำต้องถูกใช้ตามการวางแผนและการจัดการที่เป็นหนึ่งเดียวโดยนารวม ไม่มีหน่วยหรือเอกชนคนใดได้รับอนุญาตให้ยึดสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพย์สินส่วนตัว ที่ดินหรือภูเขาใดที่ถูกจัดให้โดยนารวมเพื่อใช้เป็นส่วนตัวโดยสมาชิกคอมมูนเป็นเวลาไม่กำหนด และที่ดินรอบ ๆ บ้านของพวกเขา ยังคงเป็นทรัพย์สินของส่วนรวมหมู่ ในกรณีที่โควตาผลผลิตถูกทำสัญญาต่อครัวเรือนเอกชนกองการผลิตใช้หรือไม่ใช้การกระจายรายได้ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ตาม ที่แปลงเล็กที่ถูกจัดให้แก่สมาชิกคอมมูนต้องไม่ถูกขายหรือซื้อ ให้เช่า โอน หรือถูกทิ้งให้เสียเปล่า

4.3 การส่งเสริมและพัฒนางานปลีกล้อยของครัวเรือนและตลาดเสรี

การผลิตงานปลีกล้อยของครัวเรือนที่ทำโดยสมาชิกคอมมูนมีความสำคัญอย่างมากในเศรษฐกิจชนบท และเป็นส่วนประกอบที่ขาดไม่ได้ของเศรษฐกิจสังคมนิยม ในขั้นตอนนี้ปัจจุบัน เป็นเวลาหลายปีที่พวกชาวนามีรายได้ 40% ของรายได้ทั้งหมดและ 80% ของรายได้เป็นเงินสดของพวกเขาจากงานปลีกล้อยของครัวเรือนและได้มาซึ่ง 20% ของอุปทานธัญพืชจากที่แปลงเล็กส่วนตัว การจัดการที่ถูกต้องเกี่ยวกับงานปลีกล้อยของครัวเรือนสมาชิกคอมมูนนับเป็นนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญของพรรคและรัฐบาลที่มีต่อเขตชนบท

การ “ตัดสินใจของคณะกรรมการกลางของพรรคในปัญหาบางประการเกี่ยวกับการเร่งพัฒนาการเกษตร” ถูกตีพิมพ์ในปี 1979 ได้ชี้ให้เห็นว่า “ที่ดินและสัตว์ที่สมาชิกคอมมูนใช้ประโยชน์ส่วนตัว อาชีพงานปลีกล้อยภายในและตลาดนัดในชนบท เป็นส่วนเพิ่มเติมและเสริมเข้ากับเศรษฐกิจสังคมนิยม และจำต้องไม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นหางของทุนนิยม ตรงข้ามในขณะที่มีการรวมกันและการพัฒนาเศรษฐกิจรวมหมู่พวกชาวนามีแนวโน้มที่จะถูกส่งเสริมและสนับสนุนให้ทำอาชีพงานปลีกล้อยภายในท้องถิ่น เพิ่มรายได้ส่วนบุคคล และทำให้เศรษฐกิจชนบทดีขึ้น”

ในเจตนาของเอกสารนี้ เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นต้องใช้มาตรการต่าง ๆ ในรูปของเงื่อนไขต่าง ๆ ตามลำดับ คือ

(1) ทำการขยายที่แปลงเล็กและทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์สำหรับสมาชิกคอมมูนใช้เป็นส่วนตัว เบื้องต้นได้มีการกำหนดว่าที่ดินสำหรับสมาชิกคอมมูนใช้เป็นส่วนตัวอาจนับได้ 5-7% ของที่ดินเพาะปลูกทั้งหมดในกองการผลิต ปัจจุบันจำนวนสูงสุดซึ่งรวมถึงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่ใช้เป็นส่วนตัวด้วยได้เพิ่มเป็น 15% ของที่ดินเพาะปลูกในกองการผลิต และสัดส่วนเปลี่ยนไปในแต่ละเขต การทำเช่นนี้ได้ให้ออกสามากขึ้นแก่สมาชิกคอมมูนที่จะพัฒนางานปลีกล้อยของครัวเรือน

(2) ทำการยกเลิกข้อจำกัดที่ไม่เหมาะสมต่อขอบเขตของงานปลีกล้อยของครัวเรือนงานใดก็ตามที่ไม่สร้างความเสียหายต่อผลประโยชน์ของรัฐและส่วนรวมหมู่ สมาชิกคอมมูนก็มีอิสระที่จะปลูกเกือบทุกสิ่งและทำธุรกิจใดก็ได้เกือบทุกอย่าง ขอบเขตของงานปลีกล้อยของครัวเรือนและความหลากหลายและปริมาณของผลผลิตต้องเพิ่มขึ้นทั้งหมด ตัวอย่างเช่น พวกชาวนาทำการเลี้ยงไม่เพียงหมู แกะ และเป็ดไก่เท่านั้น แต่ยังเลี้ยงวัว ม้า ลา และสัตว์ใช้งานอื่น ๆ ด้วย และขุดบ่อเลี้ยงปลา ในที่แปลงเล็กส่วนตัวพวกเขาก็สามารถปลูกไม่เพียงธัญพืช พืชผลและผักต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังปลูกพืชผลที่ให้น้ำมัน ผ้าย พืชที่ให้เส้นใย และสมุนไพรทำยา

(3) จัดหาวัสดุ เงินกองทุน และความรู้ทางเทคนิคสำหรับการพัฒนางานปลีกล้อยของครัวเรือนให้

(4) รั้วพื้นและพัฒนาตลาดเสรีในเขตเมืองและเขตชนบท ถึงสิ้นปี 1980 จำนวนตลาดเสรีในเขตชนบทได้เพิ่มขึ้นเป็นกว่า 37,000 แห่ง ได้มีการเปิดตลาดใหม่ ๆ ในเขตอุตสาหกรรมและการทำเหมืองจำนวนมาก ตลาดเสรีสำหรับผลผลิตจากไร่ นาและงานปลีกล้อยได้ถูกเปิดใน 208 เมือง ในปี 1979 และเมื่อสิ้นปีได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 2,226 เมือง

4.4 การทำให้เศรษฐกิจชนบทหลากหลาย

การเปลี่ยนแปลงแบบแผนที่ไม่สมเหตุผลของการเกษตรและการทำให้เศรษฐกิจชนบทหลากหลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพวกชาวนาจีนที่จะมีความเป็นอยู่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามนโยบายของการจำกัดการกระทำที่หลากหลายถูกใช้อยู่เป็นเวลาหลายปี และการกระทำเหล่านี้ก็ถูกวิจารณ์แม้กระทั่งว่าเป็นแดนของทุนนิยม อันนี้ได้ทำความเสียหายอย่างมาก ปัจจุบันรัฐได้ช่วยเหลือคอมมูน กองการผลิตใหญ่ และกองการผลิตในชนบท เพื่อพัฒนากิจการที่หลากหลายด้วยความหวังว่ากิจการเหล่านี้จะใช้ประโยชน์หรือความได้เปรียบของตนเพื่อทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น หน่วยรวมหมู่เหล่านี้อาจทำการเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ และขยายสาขาไปยังการเพาะพันธุ์ปลา การเลี้ยงเป็ดไก่ งานฝีมือ การทำป่าไม้ การเก็บรวบรวมผลไม้ ผลไม้เล็ก ๆ และสมุนไพรทำยา รวมทั้งทำการค้า และกิจการบริการ เงินกู้ยืมของรัฐมีพอสำหรับจุดประสงค์เหล่านี้

4.5 การเพิ่มความช่วยเหลือของรัฐต่อการเกษตร

ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา รัฐได้เพิ่มราคารับซื้อผลผลิตจากไร่นาและผลผลิตงานปศุสัตว์อย่างมาก ได้ลดหรือยกเว้นส่วนของภาษีชนบท และได้เพิ่มจำนวนเงินช่วยเหลือและสินเชื่อสำหรับการพัฒนาการเกษตร ทั้งหมดนี้ได้ให้ผลประโยชน์ด้านการเงินแก่พวกชาวนา และทำให้พวกเขาสามารถสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของตนเพื่อการพัฒนาการผลิตการเกษตร

เริ่มต้นด้วยการเก็บเกี่ยวฤดูร้อนปี 1979 รัฐได้เพิ่มราคารับซื้อผลผลิตจากไร่นาและงานปศุสัตว์ที่สำคัญ ๆ 18 ประเภท รวมถึง ธัญพืช ฝ้าย น้ำมันที่บริโภคได้ ป่าน อ้อย หัวบีต หวาน หมู วัว แกะ ปลา ไข่ และรังไหมดิบ โดยเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 24.8% ราคารับซื้อข้าวที่รัฐผูกขาดได้เพิ่มขึ้น 20% นอกจากนี้ยังให้ราคาที่สูงขึ้นสำหรับธัญพืช ฝ้าย และน้ำมันที่บริโภคได้ที่ขายเกินโควตาของรัฐ และให้ราคาสำหรับธัญพืชที่ขายพิเศษเพิ่มขึ้นกว่า 50% เฉพาะในปี 1979 เงินช่วยเหลือของรัฐสำหรับราคารับซื้อผลผลิตจากไร่นาที่เพิ่มขึ้นมีจำนวนถึง 7.8 พันล้านหยวน ในขณะที่เดียวกันรัฐก็ได้ลดราคาปัจจัยการผลิตที่การเกษตรจำเป็นต้องใช้ ดังนั้นราคาโรงงานและราคาตลาดพวกเครื่องจักรการเกษตร ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ผลิตภัณฑ์พลาสติกและผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ใช้เพื่อการเกษตรได้ค่อย ๆ ลดต่ำลง ผลก็คือ ได้ช่วยลด “ช่องว่างกรรไกร” ให้แคบลง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโควตากำหนดการรับซื้อพืชผลต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดระดับไว้แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในปี 1979 รัฐได้ลดโควตาลงไป 2.5 ล้านเมตริกตัน นอกจากนี้เพื่อสนับสนุนการหาประโยชน์จากพื้นที่ที่เคยใช้การไม่ได้อันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ รัฐจะไม่บังคับซื้อผลผลิตที่ได้จากที่ดินบุกเบิกใหม่ของคอมมูน กองการผลิตใหญ่ หรือกองการผลิตเป็นเวลา 5 ปี นับแต่ปีแรกที่เก็บเกี่ยวได้ สำหรับนากรัฐนั้นในช่วง 1980-1985 นากรัฐเหล่านี้ไม่ต้องส่งผลกำไรที่ทำได้เข้ารัฐ โดยรัฐให้เก็บไว้ได้เองสำหรับใช้ลงทุนใหม่และใช้จ่ายในการปรับเปลี่ยนนากรัฐให้เป็นวิสาหกิจที่ดำเนินกิจการทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และการค้าได้ด้วยตนเอง [ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ, 2526, หน้า 87]

สำหรับภาษีชนบทได้มีการปรับเปลี่ยนในปี 1979 และต้นปี 1980 วิสาหกิจที่ดำเนินงานโดยคอมมูนและกองการผลิตใหญ่ในตำบลชายแดนและตำบลปกครองตนเองได้รับการยกเว้นภาษีรายได้อุตสาหกรรมและการค้าเป็นเวลา 5 ปี เริ่มจากปี 1979 กองการผลิตที่มีผลผลิตต่ำและขาดแคลนธัญพืชในเขตปลูกธัญพืชที่ซึ่งจำนวนธัญพืชอาหารต่อหัวต่ำกว่าระดับที่จะจัดเก็บภาษีได้ ก็ได้รับการยกเว้นจากภาษีการเกษตร (ภาษีเป็นธัญพืช)

การลดภาษีสำหรับภูมิภาคที่ผลผลิตต่ำและขาดแคลนรัฐพืช ในปี 1979 มีจำนวนถึง 4.7 พันล้านหยวน ในปีการเกษตร เมษายน 1979–มีนาคม 1980 โควตาการรับซื้อธัญพืชไม่ลดลงก็ถูกพักไว้สำหรับภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จเป็นจำนวนมากเป็นจำนวนถึง 2.75 ล้านตัน

นโยบายและมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ช่วยให้การผลิตการเกษตรของจีนฟื้นตัวอย่างรวดเร็วโดยเปรียบเทียบระหว่าง 1978–1980 จำนวนโดยใช้ฐานราคาคงที่ปี 1970 มูลค่าผลผลิตการเกษตรรวมได้เพิ่มขึ้น 8.42 พันล้านหยวนต่อปี ระหว่างช่วง 1979–1980 เพิ่มขึ้นปีละ 5.6% มากกว่าการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 4.3% ในช่วง 29 ปีที่ผ่านมา กองการผลิตใหญ่ซึ่งรายได้รายปีต่อหัวจากส่วนรวมหมุนได้ 300 หยวนหรือมากกว่านั้นมีจำนวนถึง 1,622 แห่งในปี 1979 และ 5,569 แห่งในปี 1980

ในปี 1980 รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อหัวต่อปีของชาวนาคือ 160.2 หยวน ในจำนวนนี้ 102 หยวนมาจากระบบเศรษฐกิจรวมหมู่ ส่วนที่เหลือมาจากการทำงานพิเศษในครัวเรือนและจากแหล่งอื่น ๆ อัตรารายได้ 160.2 หยวนนี้ได้เพิ่มขึ้นถึง 19.9% ของอัตราในปี 1979 ซึ่งมีอัตราเพียง 133.6 หยวนต่อปี การเพิ่มขึ้นของรายได้ในปี 1980 นี้ เป็นผลมาจาก (1) การเพิ่มผลผลิตและ (2) รัฐบาลได้เพิ่มราคาซื้อผลผลิตการเกษตรตามนโยบายการเกษตรที่เพิ่งปฏิรูปของรัฐบาลนั่นเอง [ปักกิ่งรีวิว, 19 มกราคม 1981, หน้า 5.] ในช่วง 1979 และ 1980 ชาวนามีรายได้จากการขายผลผลิตการเกษตรกว่า 25.8 พันล้านหยวน ทำให้เงินฝากออมทรัพย์ของชาวนาในธนาคารได้เพิ่มจาก 4.65 พันล้านหยวน ในปี 1977 เป็น 12.66 พันล้านหยวน ในปี 1980 [Wei and Chao, 1982, p. 143.]

อุตสาหกรรม

นับแต่มีการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน จีนได้สร้างระบบอุตสาหกรรมที่เป็นอิสระและรอบด้านพอสมควร ในขณะที่กิจการเก่าดำเนินต่อไปก็ได้มีการพัฒนาสาขาใหม่ ๆ อาทิ อุตสาหกรรมปิโตรเคมีคัล อิเล็กทรอนิกส์ พลังงานปรมาณู และอวกาศขึ้นมา การควบคุมด้วยเครื่องอัตโนมัติ แสงเลเซอร์ และเทคโนโลยีที่ซับซ้อนอื่น ๆ ได้ถูกนำมาใช้ และผลผลิตคุณภาพสูงมากมายได้ถูกออกแบบและผลิตออกมา

จากการที่อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้ผลิตพลังงาน วัตถุดิบและวัตถุดิบสำเร็จรูปจำนวนมากมาย ทำให้จีนจัดอยู่ในหมู่ประเทศ 10 อันดับแรกของโลกในการผลิตถ่านหิน ปิโตรเลียม พลังงานไฟฟ้า ซีเมนต์ เหล็กกล้า กรดซัลฟูริกและปุ๋ยเคมี ในขณะที่เดียวกับการผลิตวัตถุใหม่ ๆ

อาทิ เส้นใยเคมี ยางสังเคราะห์ และพลาสติกได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรได้พัฒนาจากกิจการซ่อมแซมและรักษามาเป็นกิจการที่ทำการผลิตยานพาหนะ รถแทรกเตอร์ เครื่องบิน เรือเดินสมุทรระหว่าง 10,000 ตัน และเครื่องคอมพิวเตอร์ ในแง่เทคนิค อุตสาหกรรม พัฒนาจากการลอกแบบเป็นการออกแบบและจากการทำเครื่องจักรขึ้นเดียว ไปเป็นโรงงานผลิตสำเร็จรูปทั้งหมด อุตสาหกรรมเบาและสิ่งทอพัฒนาอย่างน่าประทับใจในการเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบให้หลากหลายและปรับปรุงคุณภาพของตนด้วยการเพิ่มสีและความหลากหลาย นับแต่ปี 1949 โรงงานอุตสาหกรรมเบาได้ขยายผลผลิตของตนออกไปรวมถึงเครื่องจักรทอผ้า กล้องถ่ายภาพ นาฬิกาข้อมือ วิทยุทรานซิสเตอร์ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง ผงซักฟอก และสินค้าพลาสติกทุกประเภท

ในปี 1980 มูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมรวมของจีน สูงถึง 499.2 พันล้านหยวน เป็น 46 เท่าของปี 1949 หรือ 18.9 เท่าของปี 1952 มูลค่าผลผลิตของอุตสาหกรรมเบามีจำนวน 234.4 พันล้านหยวน หรือ 47% ของมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมรวม คิดเป็น 27 เท่าของปี 1949 หรือ 12.5 เท่าของปี 1952 มูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมหนักได้เพิ่มในอัตราที่เร็วกว่าคือมีจำนวน 264.8 พันล้านหยวน [Hu Gengkang and Others, 1984, p. 109.]

ถึงสิ้นปี 1980 วิสาหกิจอุตสาหกรรมของจีน 377,000 แห่ง มีกำลังแรงงานในอุตสาหกรรมที่รัฐเป็นเจ้าของราว 32.46 ล้านคน ประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานบุคลากรทั้งหมดในวิสาหกิจเหล่านี้ คือ 12,031 หยวน

การกระจายตามภูมิภาคของพลังการผลิตเปลี่ยนไปด้วยการใช้ทรัพยากรของพื้นแผ่นดินหลังฝั่งทะเลเพิ่มขึ้น เหมือนใหม่ ๆ ได้ผุดขึ้นเพื่อเข้าร่วมกับภูมิภาคชายฝั่งทะเลที่ได้พัฒนาด้านอุตสาหกรรมเรียบร้อยแล้ว

1. อุตสาหกรรมถ่านหิน

1.1 การพัฒนา

จีนนับเป็นหนึ่งในประเทศแรกสุดของโลกที่ใช้ถ่านหิน จีนได้เริ่มการทำเหมืองถ่านหินด้วยวิธีการด้านอุตสาหกรรมที่ทันสมัยในปี 1876 จากนั้นมาจนกระทั่งปี 1949 จีนได้เปิดเหมืองถ่านหิน 20 แห่งหรือมากกว่านั้นเพื่อทำการผลิตถ่านหินได้ทั้งหมด 1.1 พันล้านตัน ผลผลิตถ่านหินในปี 1949 มีจำนวน 32.43 ล้านตัน จัดเป็นอันดับ 10 ของโลก

นับแต่ก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน อุตสาหกรรมถ่านหินได้กลายเป็นสาขาอุตสาหกรรมที่สำคัญ โดยถ่านหินได้ให้ 70% ของพลังงานของประเทศ

ตั้งแต่ปี 1949 รัฐบาลได้ลงทุนจำนวน 45.4 พันล้านหยวนในอุตสาหกรรมถ่านหินเหมืองใหม่ ๆ ที่ได้รับมอบหมายทุก ๆ ปีได้เพิ่มผลผลิตถ่านหินโดยเฉลี่ย 11.87 ล้านตัน ในขณะที่เหมืองเก่า ๆ และเหมืองถ่านหินขนาดกลางและขนาดเล็กที่ดำเนินการโดยท้องถิ่นได้เพิ่มผลผลิตของตนเช่นกัน ในปี 1957 ผลผลิตถ่านหินได้สูงถึง 130.73 ล้านตัน ในช่วงดังกล่าวอุตสาหกรรมถ่านหินก็พัฒนาไปขึ้น ๆ ลง ๆ แต่โดยรวมแล้วก็ยังคงก้าวหน้าต่อไป ถึงปี 1977 การผลิตถ่านหินได้มากกว่า 500 ล้านตันและยังคงมากกว่า 600 ล้านตันต่อปี ในช่วง 1978–1980 นับเป็นผู้ผลิตถ่านหินที่ใหญ่เป็นที่ 3 ของโลกรองจากสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา ระหว่าง 1949–1980 ผลผลิตถ่านหินได้เพิ่มขึ้นปีละ 9.7%

ตาราง 6 : ผลผลิตถ่านหิน, 1949–1980 (ล้านตัน)

	1949	1952	1957	1965	1975	1979	1980
ผลผลิต	32	66	131	232	482	635	620

ที่มา : Hu Gengkang and Others, 1984, p. 110.

ในจำนวนผลผลิตทั้งหมดของจีนในปี 1980 นั้น ปรากฏว่า 344.39 ล้านตันถูกผลิตขึ้นโดยเหมืองที่ทำการผลิตเพื่อการกำหนดรวม (unified allocation) โดยเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง 275.76 ล้านตันถูกผลิตโดยเหมืองที่ดำเนินการโดยท้องถิ่น (รวมถึง 170.99 ล้านตันจากเหมืองที่ดำเนินการโดยมณฑล จังหวัด และอำเภอ และ 104.77 ล้านตันจากเหมืองที่ดำเนินการโดยคอมมูนประชาชนและแผนกย่อยของคอมมูน)

ผลผลิตถ่านหินที่ร่อนแล้ว (washed coal) มีจำนวน 58.66 ล้านตัน ในจำนวนนี้ 50.75 ล้านตัน ถูกผลิตโดยเหมืองของส่วนกลาง ถ่านหินที่ร่อนแล้วนับได้ 34.7% ของถ่านหินดิบ

ถ่านหินดิบถูกผลิตโดยเหมืองของส่วนกลางประกอบด้วยแอนทราไซต์ 39.5 ล้านตัน ลิกไนต์ 11.99 ล้านตัน และถ่านหินชนิดมีน้ำมันเวลาไหม้ (bituminous coal) 292.9 ล้านตัน ซึ่งเป็นถ่านหินเผา 213.24 ล้านตัน

ปัจจุบันจีนได้มีการส่งออกถ่านหินบ้างเช่นกัน ถ่านหินดิบและที่ร่อนแล้วซึ่งถูกผลิตในเหมืองไคหลวน เหอแก๊ง ฟูซาน ต้าถง หยังกวน ฮวยเป่ย์ และเซาซวง ถูกส่งออกไปยังประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ นับสิบแห่งในเอเชียและยุโรป

ถึงแม้วิธีการของการใช้เครื่องจักรในเหมืองถ่านหินของจีนยังคงต่ำ แต่อุตสาหกรรมถ่านหินของจีนก็ได้เรียนรู้เทคนิคที่ก้าวหน้าอย่างมากด้วยการขยายตัวของการผลิตและการก่อสร้าง

แทนที่จะอาศัยพลังของคนงานหรือบนหลังม้าในการแบกถ่านหินเช่นที่เคยทำในสังคมเก่า ถ่านหินก็ถูกขนส่งโดยใช้เครื่องจักรแทน

ในปี 1980 ถ่านหิน 106.3 ล้านตันถูกขุดอุโมงค์โดยเครื่องจักรในเมืองของส่วนกลาง ดิกรีของการใช้เครื่องจักรในการขุดอุโมงค์ถ่านหิน (อัตราส่วนระหว่างถ่านหินที่ขุดอุโมงค์โดยเครื่องจักรกับจำนวนทั้งหมดที่เอาขึ้นมาจากดิน) สูงถึง 37% ในขณะที่ฝ่ายบริหารเมืองถ่านหิน 5 แห่ง และเมืองถ่านหิน 55 แห่งในจีนรายงานว่ากว่า 70% ของการดำเนินที่ใช้เครื่องจักร

อุตสาหกรรมถ่านหินของจีนต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ อาทิ การแบ่งพวกกันของผลผลิต เฟอร์เซนต์ที่ต่ำของถ่านหินที่ร่อนแล้ว และคุณภาพของผลผลิตถ่านหินที่ต่ำ ทั้งหมดนี้ไม่ทำให้การใช้ทรัพยากรถ่านหินสมเหตุสมผล นอกจากนี้ระดับเทคโนโลยีและการจัดการก็ล่าช้ากว่าประเทศผู้ผลิตถ่านหินที่สำคัญอื่น ๆ ดิกรีของการใช้เครื่องจักรต่ำและเงื่อนไขในเรื่องความปลอดภัยก็ยังคงอยู่ห่างไกลจากที่ควรจะเป็นอย่างมาก

เนื่องจากรัฐยังต้องอาศัยถ่านหินในฐานะเป็นแหล่งพลังงานสำคัญของประเทศอีกนานด้วยความสำคัญเช่นนี้โอกาสในการพัฒนาของอุตสาหกรรมถ่านหินในจีนก็ยังคงสดใส แผนต่าง ๆ ได้รวมถึงการสร้างศูนย์กลางการทำเหมืองใหม่ในท้องที่ที่มีทรัพยากรมากและการขนส่งสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชานซี จีนตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รวมทั้งส่วนตะวันออกของมองโกเลียใน) และเหอหนาน ได้มีความตั้งใจเช่นกันในการพัฒนาเหมืองแบบเปิดหน้าดิน (open-cast mines) อุตสาหกรรมถ่านหินของจีนยังหวังที่จะเพิ่มความหลากหลายและอุปทานของผลผลิต รวมทั้งทำการผลิตเคมีภัณฑ์จากถ่านหินมากขึ้น ศึกษาการทำแก๊สถ่านหินและขายเป็นเงินได้ง่าย และพัฒนาการใช้ถ่านหินในหลายวัตถุประสงค์ เงื่อนไขเรื่องความปลอดภัยต้องถูกปรับปรุงภายใต้การนำเอาเครื่องจักรมาใช้มากขึ้นตลอดทั้งอุตสาหกรรม

1.2 แหล่งถ่านหิน

ตามแผนเศรษฐกิจ 10 ปี (1976—1985) ซึ่งได้เริ่มจริง ๆ ในปี 1978 ต้องการเพิ่มผลผลิตถ่านหินให้ได้มากกว่า 1,000 ล้านตันต่อปี ทำให้ต้องพัฒนาเหมืองถ่านหินขึ้นใหม่ 8 แห่ง ได้แก่ เหมืองต้าถงในมณฑลชานซี เหมืองฮวายหนาน—ฮวายเปย์ในมณฑลอันฮุย เหมืองโคหลวนในมณฑลเหอเป่ย์ เหมืองซู่โจวในมณฑลเจียงซู เหมืองผิงดิงชันในมณฑลเหอหนาน เหมืองหลิวพันสูยในมณฑลกุ้ยโจว เหมืองหยันโจวในมณฑลชานตุง และเหมืองฮัวหลินเหอในเขตมองโกเลียใน จีนมีโครงการว่าภายในสิ้นทศวรรษ 1980 จีนจะมีเหมืองถ่านหินขนาดใหญ่ดำเนินการอยู่กว่า 30 แห่ง และไม่ต่ำกว่า 10 แห่งที่มีกำลังผลิตแห่งละไม่ต่ำกว่า 20 ล้านตันต่อปี และที่เหลืออีกหลายแห่งมีกำลังผลิตแห่งละไม่ต่ำกว่า 10 ล้านตันต่อปี ตามรายงานกึ่งทางการที่ดีพิมพ์เผยแพร่

แพร่ในเดือนมิถุนายน 1980 เหมืองถ่านหินใหม่ทั้ง 8 แห่งได้เริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นแล้ว เฉพาะ ปริมาณถ่านหินสำรองในซานซีและเขตมองโกเลียใน มีปริมาณรวมกันนับได้ถึง $\frac{2}{3}$ ของปริมาณ ถ่านหินสำรองทั้งหมดที่จีนมีอยู่ [ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ, 2526, หน้า 115–116.]

ในปี 1980 มีเหมืองถ่านหินกว่า 2,200 แห่งที่ดำเนินการ ณ ระดับอำเภอ และใน 27 มณฑล เทศบาลมหานคร และภูมิภาคปกครองตนเอง ในจำนวนนี้อูโมงค์ 580 คู่อูที่มีกำลังผลิต ตามที่ออกแบบไว้ปีละกว่า 290 ล้านตัน ได้ผลิตถ่านหินเพื่อกำหนดรวมตลอดทั่วประเทศ และเหมืองถ่านหิน 1,634 แห่งที่มีกำลังผลิต 180 ล้านตันต่อปี ถูกดำเนินการโดยมณฑล จังหวัด และอำเภอ มีเหมืองถ่านหินขนาดใหญ่ 26 แห่งในประเทศ แต่ละแห่งทำการผลิตได้กว่า 5 ล้าน ตันต่อปี ในจำนวนนี้ 10 แห่งผลิตได้แห่งละ 10 ล้านตันต่อปี ผลผลิตรายปีของเหมืองถ่านหินสำคัญ คือ ไคหลวน และต้าถง สูงถึง 20 ล้านตันในแต่ละแห่ง นอกจากนี้ยังมีเหมืองเล็กอีกกว่า 20,000 แห่งที่ดำเนินการโดยคอมมูนและแผนกย่อย ๆ ของตนใน 1,200 อำเภอ ซึ่งมีผลผลิตรวมกัน 100 ล้านตันต่อปี ทิเบตได้ผลิตถ่านหินเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์

ผลิตภาพในการร่อนถ่านหินเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง 31 ปี โดยการที่โรงงานที่ทำการ ร่อนถ่านหิน 176 แห่งได้ถูกสร้างขึ้นหรือขยายกิจการ กำลังผลิตในการร่อนถ่านหินได้สูง ถึง 100 ล้านตัน ในปี 1980

ปัจจุบันท้องที่การทำเหมือง อูโมงค์และโรงงานร่อนถ่านหินจำนวนหนึ่งกำลังอยู่ ระหว่างการก่อสร้าง อูโมงค์ถ่านหินที่ได้ขุดหรือปรับปรุงในปี 1980 มีกำลังผลิตทั้งหมด 114.43 ล้านตัน แหล่งการทำเหมืองแห่งใหม่ที่อยู่ระหว่างการก่อสร้างแต่ละแห่งมีกำลังผลิตปีละ 10 ล้าน ตัน ได้ถูกก่อตั้งใน Gujiao ในซานซี หยันโจวในซานตง ฮวายหนาน และ ฮวายเป่ยในมณฑลอันฮุย และเขต Handan-Xingtai ในมณฑลเหอเป่ย แหล่งใหม่ซึ่งแต่ละแห่งมีกำลังผลิตปีละ 5 ล้านตัน อยู่ในเขต Tieling-Faku และในเขตเหนือของเซินหยางในเสี่ยวนิง แต่ Zaozhuang-Tengxian ใน ซานตง และ Datun ในเจียงซู ในมณฑลซานซีที่มีถ่านหินจำนวนมากซึ่งมีสำรองถ่านหินนับได้ $\frac{1}{3}$ ของประเทศทั้งหมด ได้กำลังดำเนินการพัฒนาอย่างรีบเร่ง อูโมงค์ถ่านหินที่กำลังก่อสร้าง ในซานซี ในปี 1980 มีกำลังผลิตรวมรายปี 18.14 ล้านตัน

แหล่งถ่านหินที่สำคัญของจีน ประกอบด้วย

(1) **เหมืองไคหลวน (The Kailuan Mines)** : ในเมือง Tangshan มณฑลเหอเป่ย มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 100 ปี ตั้งแต่ปี 1878 เมื่ออูโมงค์คู่อูแรกของจีนได้ถูกขุดเจาะที่นั่นด้วย เครื่องมือชักลากด้วยเครื่องจักร ผลผลิตของเหมืองในปี 1975 จำนวน 25.63 ล้านตันนับได้เป็น อันดับ 1 ของประเทศ เหมืองได้ถูกทำลายอย่างร้ายแรงด้วยแผ่นดินไหวในเดือนกรกฎาคม 1976

แต่ได้ฟื้นตัวและทำการผลิตได้ในปัจจุบันกว่า 20 ล้านตันต่อปี เมืองไคหลวนเป็นแหล่งสำรอง ถ่านหินคุณภาพ 75% ของถ่านหินที่นี้เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมถลุงแร่ เมืองไคหลวน ประกันอุปทานถ่านหินให้แก่ปักกิ่ง เทียนจิน อันชานและเมืองอุตสาหกรรมอื่น ๆ

(2) **เหมืองต้าถง (The Datong Mines) :** ในเมืองต้าถง มณฑลชานซีภาคเหนือ ในปี 1980 ได้กลายเป็นผู้ผลิตถ่านหินรายใหญ่ที่สุดของจีน ทำการผลิต 24.5 ล้านตัน สำรองถ่านหิน ในบ่อถ่านหิน 2,500 ตารางกิโลเมตร มีร่องหน้าติดกับผิวพื้นดิน ทำให้ได้ชื่อว่าเป็น “Sea of Coal”

การขุดอุโมงค์ขนาดใหญ่เพื่อจุดมุ่งหมายทางอุตสาหกรรมได้เริ่มขึ้นที่เหมือง ต้าถงในปี 1918 และผลผลิตรายปีสูงสุดก่อนการปลดปล่อยมีจำนวน 2.5 ล้านตัน หลังปี 1949 เหมืองเก่าได้ถูกปฏิสังขรณ์ใหม่และอุโมงค์ใหม่ได้เพิ่มขึ้น อุโมงค์คู่หนึ่งที่มีกำลังผลิต 3 ล้านตัน ต่อปี กำลังถูกสร้างขึ้นที่ Yanzishan ในเขตการทำเหมืองนี้ และบ่อแร่เก่าหลายบ่อก็ได้เปลี่ยน ไปใช้เครื่องจักรแล้ว

(3) **เหมืองฟูซาน (The Fushun Mines) :** ในเมืองฟูซาน มณฑลเสี่ยวนิง รู้จักกันใน นามของ “Capital of Coal” เป็นศูนย์การผลิตถ่านหินขนาดใหญ่ มีกำลังผลิตปีละกว่า 10 ล้าน ตัน แต่เนื่องจากอยู่ในช่วงปัจฉิมวัยและขนาดการผลิตจะค่อย ๆ ลดลง ร่องถ่านหินส่วนใหญ่ของ ที่นี้มีความหนา 12–125 เมตร สามารถขุดได้เป็นผืนยาว

(4) **เหมืองฟูซิน (The Fuxin Mines) :** ในเมืองฟูซินมณฑลเสี่ยวนิง มีกำลังผลิตกว่า 10 ล้านตันต่อปีเช่นกัน เหมือนฟูซินจัดอยู่ในหมู่เหมืองแรกสุดในภูมิภาคเหนือ-ตะวันออก ที่ถูกขุด โดยใช้เครื่องจักร

(5) **เหมืองผิงติงชาน (The Pingdingshan Mines) :** ในมณฑลเหอหนานตอนกลาง กำลังผลิตได้สูงถึง 10 ล้านตันต่อปี ในปี 1980 ภายหลังจากการผลิตขนาดใหญ่ได้เริ่มในปี 1955 ที่ตั้งของเหมืองอยู่ในที่ราบของจีนภาคกลาง ทำให้เป็นการง่ายในการเข้าถึงมณฑลที่ขาดแคลน ถ่านหินในจีนภาคใต้

(6) **เหมืองฮวายนาน—ฮวายเป่ย์ (The Huainan and Huaibei Mines) :** ยังอยู่ใน ขั้นแรกเริ่มของการพัฒนา ตั้งอยู่ในที่ราบกว้างใหญ่ทางเหนือของแม่น้ำฮวายเหอในมณฑลอันฮุย ที่นี้มีถ่านหินคุณภาพเยี่ยมกว่า 23 พันล้านตัน อุโมงค์จำนวน 12 อุโมงค์กำลังอยู่ในระหว่างการ ก่อสร้าง อุโมงค์เหล่านี้จะเพิ่มปริมาณการผลิตถ่านหินแก่เหมืองนี้ได้ประมาณอีกปีละ 14 ล้านตัน

(7) **เหมืองชู่โจว :** ในมณฑลเจียงซู กำลังสร้างอุโมงค์ใหม่เช่นกัน เพื่อเพิ่มกำลัง การผลิตถ่านหินให้สูงขึ้นไปอีก

(8) **เหมืองหลิวพันสูย** : ในมณฑลกุ้ยโจว ทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน กำลังได้รับการพัฒนาเพิ่มกำลังการผลิตขึ้นเพื่อให้ถ่านหินจากเหมืองนี้สามารถตอบสนองความต้องการของโรงงานถลุงเหล็กในเขตรอบ ๆ นั้นได้เพียงพอ คาดว่าเหมืองใหม่ 2 แห่งที่กำลังสร้างที่หลิวพันสูยนี้จะสามารถเพิ่มผลผลิตถ่านหินได้อีก 1.8 ล้านตันต่อปี นอกเหนือจากที่ผลิตได้ประมาณปีละ 10 ล้านตันต่อปีอยู่แล้ว

(9) **เหมืองฮัวหลินเหอ** : ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเขตมองโกเลียใน (ใกล้พรมแดนมณฑลจีหลิน) กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างโดยได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิคจากเยอรมันตะวันตก คาดว่าก่อสร้างแล้วเสร็จในกลางทศวรรษ 1980 เหมืองใหม่จะเป็นเหมืองแบบเปิดหน้าดินที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของจีน มีกำลังการผลิตประมาณ 50 ล้านตันต่อปี [ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ, 2526, หน้า 116]

(10) **เหมืองหยันโจว (The Yanzhou Mines)** : ตั้งอยู่ตอนกลางของมณฑลซานตุง เป็นเหมืองถ่านหินใหม่ที่มีกำลังการผลิตกว่า 20 ล้านตันต่อปี มีโครงการสร้างทางรถไฟสายใหม่เพื่อขนส่งผลผลิตถ่านหินจากเหมืองนี้ โดยเฉพาะกำลังมีโครงการจะสร้างเชื่อมระหว่างหยันโจวกับเมืองท่าเรือซีจิวซัวบนฝั่งทะเลหวางไห่ ซีจิวซัวมีความสะดวกเป็นพิเศษสำหรับการขนถ่ายถ่านหินเพื่อส่งออกต่างประเทศ เพราะมีท่าเรือใหญ่ที่สามารถรับเรือสินค้าขนาด 100,000 ตันได้ ทั้งโครงการสร้างท่าเรือและโครงการสร้างทางรถไฟใหม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินด้วยเงินกู้จากญี่ปุ่น ซึ่งคาดหวังว่าจะใช้คืนด้วยเงินได้จากการส่งออกถ่านหิน ถ่านหินจากหยันโจวยังสามารถขนส่งโดยทางรถไฟ และโดยทางน้ำตามลำน้ำฉางเจียง ไปยังโรงงานถลุงเหล็กในเซียงไฮ้และวูฮั่นได้ด้วย

2. อุตสาหกรรมน้ำมัน

2.1 การพัฒนา

จีนได้เริ่มทำการส่งออกทั้งน้ำมันดิบและน้ำมันที่ผ่านขบวนการแล้วในปี 1973 และจัดอยู่ในหมู่ประเทศผู้ผลิตชั้นนำของโลกในปัจจุบัน แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันที่ทันสมัยของจีนได้ซาลงภายหลังจากที่เริ่มในปี 1861 เมื่อบ่อน้ำมันที่ให้ผลผลิตต่ำได้ถูกขุดเจาะในไต้หวันภาคเหนือ ในช่วง 42 ปีระหว่าง 1907-1948 ระยะเวลาขุดเจาะทั้งหมดมีจำนวนเพียง 67,000 เมตรและผลผลิตน้ำมันดิบได้เพียง 2.95 ล้านตัน เฉลี่ย 165,000 ตันต่อปี ด้วยความสามารถของการขุดเจาะบ่อที่มีความลึกขนาดกลางและระยะเวลาขุดเจาะไม่มากกว่า 4,500 เมตรต่อปี ทำให้จีนสามารถผลิตน้ำมันดิบได้เพียง 120,000 ตันในปี 1949

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน จีนก็ได้พัฒนาจากประเทศที่ยากจนเรื่องน้ำมัน ค่อย ๆ กลายเป็นประเทศที่มีสำรองน้ำมันจำนวนมากและทำการพัฒนาบ่อน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ จากตารางข้างล่างนี้แสดงการเพิ่มอย่างรวดเร็วในการผลิตน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ

ตาราง 7 : ผลผลิตน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ, 1949—1980

ปี	น้ำมันดิบ (1,000 ตัน)	แก๊สธรรมชาติ (ล้านลูกบาศก์เมตร)
1949	120	7
1952	440	8
1957	1,460	70
1965	11,310	1,100
1975	77,060	8,850
1979	106,150	14,510
1980	105,950	14,270

ที่มา : Hu Gengkang and Others, 1984, p. 116.

อาจกล่าวได้ว่าก่อนปี 1950 จีนไม่สามารถผลิตน้ำมันปิโตรเลียมได้เลย ต้องพึ่งการส่งเข้าน้ำมันทั้งหมด การสำรวจหาแหล่งน้ำมันอย่างเอาจริงเอาจังได้เริ่มในทศวรรษ 1950 ช่วยให้จีนกลายเป็นประเทศที่พึ่งตัวเองได้ในเรื่องความต้องการน้ำมันดิบในกลางทศวรรษ 1960 ในกลางทศวรรษ 1950 จีนได้สำรวจและสร้างบ่อน้ำมันคาราไม (Karamay Oilfield) ในซินเจียง บ่อน้ำมันเลงฮู (Lenghu Oilfield) ในชิงไห่ และบ่อแก๊สในซินฉวน การผลิตน้ำมันดิบได้เพิ่มเป็น 1.46 ล้านตันในปี 1957 ระหว่าง 1953—1957 ผลผลิตน้ำมันได้เพิ่มขึ้น 27.1% ต่อปี

การสำรวจระดับภูมิภาค ตามทฤษฎีของนักธรณีวิทยาคือ Li Siguang ได้เริ่มขึ้นในแอ่งขนาดใหญ่หลายแอ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จีนภาคเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ ในปลายทศวรรษ 1950 และต้นทศวรรษ 1960 ในปี 1959 นักธรณีวิทยาจีนได้ค้นพบดินทรายน้ำมันในหินปูนในแอ่งซุงเสี่ยว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี 1960 การก่อสร้างได้เริ่มขึ้นในบ่อน้ำมันต้าชิง (Daqing Oilfield) ซึ่งใช้เวลาก่อสร้างไม่น้อยกว่า 3 ปี ถึงปี 1963 โดยพื้นฐานถือว่าประเทศจีนพึ่งตนเองได้ในด้านน้ำมัน ผลผลิตได้ถึง 6.48 ล้านตัน

จากปี 1964 เป็นต้นมา ลำดับความสำคัญในการสำรวจหาน้ำมันได้โยกย้ายไปยังแอ่งที่อ่าวโปไห่ (Bohai Bay Basin) ซึ่งนำไปสู่การก่อสร้างในไหล่ภาคพื้นทวีปของจีนเหนือ คือ บ่อน้ำมันเซงลี่ (Shengli Oilfield) ในมณฑลซานตุง บ่อน้ำมันต้ากัง (Dagang Oilfield) ในเทียนจิน

บ่อน้ำมันจิจง (Jizhong Oilfield) ในมณฑลเหอเป่ย์ และบ่อน้ำมันเสี่ยวเหอ (Liaohu Oilfield) ในมณฑลเสี่ยวหนิง ในเวลาเดียวกันบ่อน้ำมันใหม่ ๆ อีกหลายแห่งได้ถูกพัฒนาในมณฑลเจียงซู เหอหนาน เหอเป่ย์ ซานซี กันซู และหนิงเซี่ย

จีนสามารถผลิตน้ำมันได้เป็นอันดับที่ 11 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกาอ่าวเอมิเรตส์ และลิเบีย ดังตาราง

ตาราง 8 ประเทศที่เป็นแหล่งสำคัญของผลผลิตและสำรองน้ำมันที่พิสูจน์แล้ว ปี 1976

ประเทศ	สำรองที่พิสูจน์แล้ว (ล้านบาร์เรล)	ร้อยละของ ทั่วโลก	ผลผลิตปี 1976 (ล้านบาร์เรล)	อัตราการ งวดลง
ทั่วโลก	665,000	100.0	20,914	3.14
ซาอุดีอาระเบีย	158,000	23.7	3,129	1.98
คูเวต	71,000	10.7	783	1.10
อิหร่าน	60,000	9.0	2,148	3.58
สหภาพโซเวียต	40,000	6.0	3,712	9.28
สหรัฐอเมริกา	39,000	5.9	2,963	7.59
อิรัก	36,000	5.4	682	2.17
สหรัฐอเมริกาอ่าวเอมิเรตส์	31,000	4.7	706	2.27
ลิเบีย	25,000	3.7	706	2.82
เม็กซิโก	25,000	3.7	310	1.24
จีน	20,000	3.0	609	3.04
อังกฤษ	20,000	3.0	292	1.46
ไนจีเรีย	19,000	2.8	755	3.97
อินโดนีเซีย	14,000	2.1	549	3.92
เวเนซุเอลา	14,000	2.1	837	5.97

หมายเหตุ : อัตราการงวดลง คือปริมาณผลผลิตต่อปีคิดเป็นร้อยละของสำรองน้ำมัน

ที่มา : Bohdan O. and M.R. Szuprowicz, 1978, p. 112.

ระหว่างปี 1949—1975 จีนผลิตน้ำมันเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 20% แต่เนื่องจากความวุ่นวายทางการเมืองทำให้การผลิตเพิ่มขึ้นเพียง 13% ในปี 1976 จีนเริ่มมีการส่งออกน้ำมันดิบและน้ำมันที่ผ่านขบวนการแล้วในปี 1973 ความสามารถในการผลิตน้ำมันต่อปีของจีนขึ้นถึงจุดสุดยอดในปลายทศวรรษ 1970 คือในปี 1978 ผลิตได้ 100 ล้านตัน (หรือวันละ 2 ล้านบาร์เรล) บ่อน้ำมัน

ต้าซิงเพียงแห่งเดียวสามารถผลิตได้ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนนี้ และอีกประมาณ 20–30% มาจาก บ่อน้ำมันเซงลี และบ่อน้ำมันต้าถัง ในปี 1978 ปริมาณการผลิตก็อยู่เพียงในอัตราคงระดับ และเมื่อถึงปี 1980 ก็กลับผลิตได้ลดลงเล็กน้อย เนื่องจากสาเหตุใหญ่คือการจำกัดปริมาณการผลิตจาก บ่อน้ำมันต้าซิงลง ในปี 1980 จีนผลิตน้ำมันดิบได้ 105.95 ล้านตัน จัดอยู่ในอันดับ 6 ของโลก และผลิตแก๊สธรรมชาติได้ 14.27 ล้านลูกบาศก์เมตร จัดอยู่ในอันดับ 13 ของโลก น้ำมันและแก๊สธรรมชาตินับได้เป็น 26.8% ของผลผลิตพลังงานขั้นปฐมทั้งหมดของประเทศ [ปนัดดา เลิศ-ล้ำอำไพ, 2526, หน้า 110 และ Hu Gengkang and Others, 1984, p. 117.]

ในปี 1980 จีนได้ส่งออกน้ำมันดิบจำนวน 13.3097 ล้านตันและผลิตภัณฑ์น้ำมันอีก 3.047 ล้านตัน น้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด น้ำมันดีเซลเบาและหนัก น้ำมันเครื่องบิน อยู่ในหมู่ผลิตภัณฑ์น้ำมันที่ขายให้แก่กว่า 40 ประเทศ รวมทั้งญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ เกาหลี บราซิล ฟิลิปปินส์ ไทย และโรมาเนีย เงินตราต่างประเทศที่ได้จากการส่งออกน้ำมันนับได้เป็น $\frac{1}{4}$ ของรายได้จากการส่งออกทั้งหมดของจีน

นับแต่จีนได้เริ่มการสำรวจแหล่งทวีปเพื่อหาน้ำมันในตอนต้นทศวรรษ 1960 แอ่งตำแหน่งที่มีน้ำมันและแก๊สขนาดใหญ่ 6 แห่งได้ถูกค้นพบ ได้แก่ แอ่งโปไห่ แอ่งในทะเลเหลือง ตอนใต้ แอ่งในทะเลจีนตะวันออก แอ่งปากแม่น้ำชูเจียง แอ่งที่อ่าวเป่ย์ฟู่ และแอ่งยิงเกอะไห่ ในทะเลโปไห่ได้มีการขุดเจาะสำรวจ 95 บ่อ และพบน้ำมัน 25 บ่อ บ่อที่สำรวจในทะเลจีนใต้และทะเลเหลืองตอนใต้จำนวนหนึ่งพบน้ำมันที่มากพอสำหรับการผลิต จีนตัดสินใจทำการขุดน้ำมันใกล้ฝั่งทะเลร่วมกับบริษัทต่างชาติ เพียงแค่นี้การสำรวจทางธรณีวิทยาสำหรับหาน้ำมันใกล้ฝั่งทะเลก็เสร็จสมบูรณ์ในพื้นที่ 1 ล้านตารางกิโลเมตร

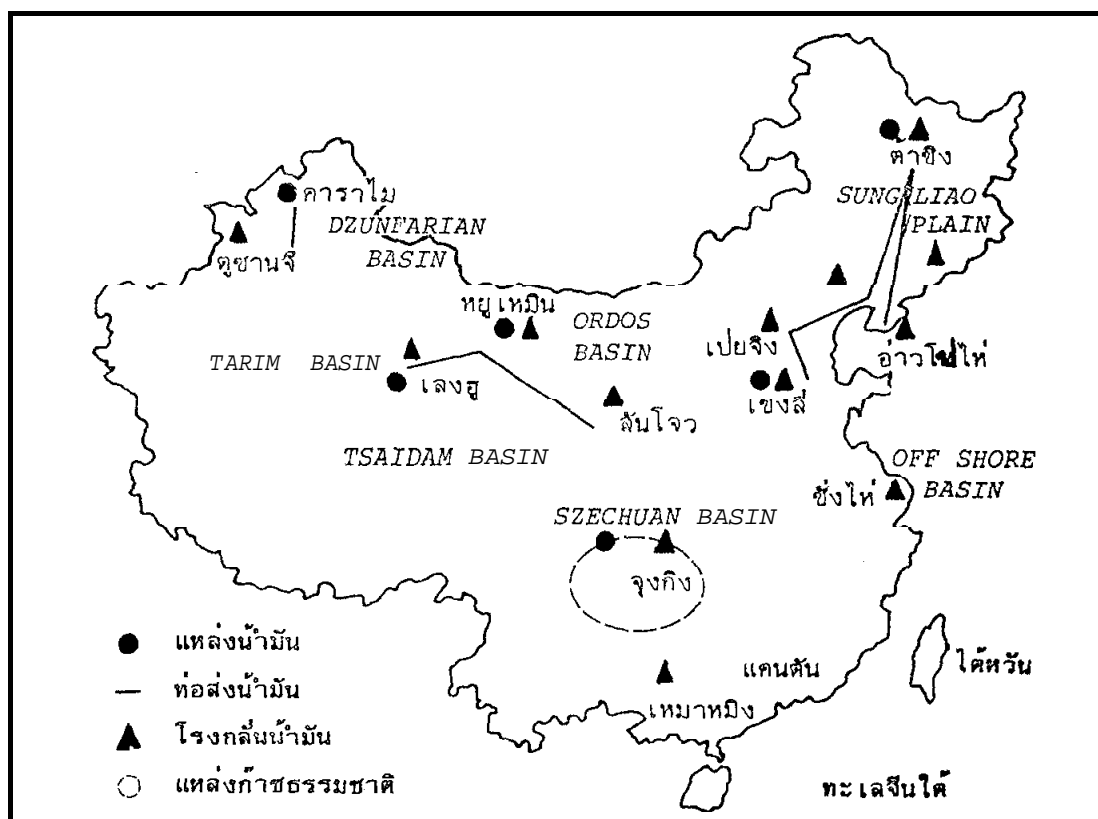
ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การเพิ่มขึ้นในการผลิตน้ำมันได้มากกว่าการเพิ่มขึ้นในสำรองน้ำมันที่พิสูจน์แล้ว ตั้งแต่ปี 1976 การสำรวจในภูมิภาคไม่พอเพียงและล้มเหลวในการทำให้มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญใด ๆ และบ่อน้ำมันเก่าที่กำลังงวดลงภายใต้ความกดดันในการผลิตที่เพิ่มขึ้น ปัญหาเหล่านี้และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันกำลังถูกจัดการโดยนโยบายพลังงานของรัฐและนโยบายการปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ภายใต้ นโยบายเหล่านี้ในปีที่จะมาถึง อุตสาหกรรมน้ำมันจะจำกัดผลผลิตของตนให้เหมาะสม ทำการสำรวจทรัพยากรน้ำมันอย่างเข้มข้น เพิ่มสำรองน้ำมัน และพยายามสมดุลการเอามาใช้กับการสำรวจ การปรับเปลี่ยนในขอบเขตเหล่านี้ คาดหวังว่าจะสามารถช่วยอุตสาหกรรมน้ำมันของจีนให้ก้าวหน้าอย่างแท้จริงในอนาคต

2.2 ป่อน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ

ป่อน้ำมันและแก๊สธรรมชาติตั้งอยู่ในมณฑลกันสู ซินเจียง ซานซี และเสฉวน ในช่วงแรก ๆ หลังระยะเวลาปลดปล่อยได้ขยายไปยัง 19 มณฑล เทศบาลมหานคร และภูมิภาคปกครองตนเอง จีนมีป่อน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ 122 ป่อ ภายในประเทศและอยู่ในแหล่งผลิตน้ำมัน 15 แห่ง คือ ต้าชิง จีหลิน เลียวเหอ จิจอง ต้ากัง เซงลี เหวหนาน เจียงฮัน เจียงซู ซินเจียง ซิงไห่ หยูเหมิน จางซิง หยันซาง และเสฉวน จากเดิมที่น้ำมันของจีนได้จากแหล่งน้ำมันเพียง 2-3 แห่ง คือ คาราไมและหยูเหมิน ซึ่งอยู่ในเขตทูร์กันดาร์

ป่อน้ำมันสำคัญทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือคือแอ่งซุงเลียวในแมนจูเรีย และแอ่งที่กินเขตของปักกิ่งและเทียนจิน รวมทั้งที่อยู่ในอ่าวโปไห่ ส่วนทางตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือมีอยู่หลายแห่ง คือ ซุงกาเรียน (Dzungarian) ต้าริม (Tarim) และจายดำ (Tsaidam) ดังรูป 1

รูป 1 แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งน้ำมัน โรงกลั่น ท่อส่งน้ำมัน และแหล่งแก๊สธรรมชาติ

ที่มา : Bohdan O. and M.R. Szuprowiez, *Doing Business with PRC* (New York : John Wiley and Sons, 1978) p. 105.

แม้จีนจะมีแหล่งน้ำมันกระจายอยู่หลายแห่ง แต่ที่สำคัญและกล่าวถึงมากที่สุดตามลำดับ คือ

(1) **บ่อน้ำมันต้าชิง (Daqing Oilfield)** : แหล่งน้ำมันต้าชิงอยู่ทางเหนือของแมนจูเรีย ความสำคัญของต้าชิงมิได้อยู่ที่การผลิตน้ำมันได้มากที่สุด อย่างเดียว แต่ยังเป็นแบบอย่างในด้านอุตสาหกรรม ด้วย ดังที่ประธานเหมาได้กล่าวว่า “ในด้านการเกษตรให้เรียนรู้จากต้าจ้าย ในด้านอุตสาหกรรมให้เรียนรู้จากต้าชิง” ต้าชิงเป็นตัวอย่งในการรู้จักใช้ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ รู้จักแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคความยุ่งยากต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาทิ การขาดแคลนเครื่องมือเครื่องจักรที่เหมาะสมและทันสมัย ตลอดจนรู้จักสร้างองค์กรเพื่อใช้ประโยชน์ของกำลังคนอย่างเต็มที่ [วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2525, หน้า 76.]

บ่อน้ำมันต้าชิง เป็นศูนย์กลางการผลิตน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดของจีนและเป็นหนึ่งในบรรดาบ่อน้ำมันขนาดใหญ่ของโลก ต้าชิงผลิตน้ำมันดิบชนิดเบาได้ 51.5 ล้านตันในปี 1980 ต้าชิงมีบ่อน้ำมัน 3 บ่อครอบคลุมพื้นที่ 1,022.4 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในที่ราบสูงเนินตอนกลางในมณฑลเฮยหลงเจียง การสำรวจแอ่งซุงเลียวเริ่มต้นปี 1959 ด้วยความช่วยเหลือด้านผู้เชี่ยวชาญจากโซเวียตและฮังการี และบริเวณแถบที่มีการพบน้ำมันในทุ่งเมือง An-ta นี้ได้ถูกเรียกชื่อว่า “ต้าชิง” ซึ่งแปลว่า “การเฉลิมฉลองอันยิ่งใหญ่” (Great celebration) เนื่องจากน้ำมันบ่อแรกที่ต้าชิงได้ไหลพุ่งขึ้นมาในวันที่ 26 กันยายน 1959 ซึ่งเป็นวาระการเฉลิมฉลองปีที่ 10 ของการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน จากนั้นการขุดน้ำมันก็ก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง อย่างไรก็ตามในช่วงแตกคอกับสหภาพโซเวียต จีนเดือดร้อนเรื่องน้ำมันขาดแคลนมาก เป็นเหตุให้จีนต้องหันไปใช้แรงงานคนแทนเครื่องจักร และเนื่องจากบ่อน้ำมันแต่ละบ่อไม่ลึกมากนักเฉลี่ยราว 1,000 เมตร แต่ละหลุมจึงใช้เวลาขุดเจาะเพียง 2 สัปดาห์ [วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2525, หน้า 77] ปัจจุบันการผลิตน้ำมันที่ต้าชิงคงรักษาระดับ 50 ล้านตัน สำหรับช่วง 5 ปีติดต่อกันมา จากปี 1976 [Hu Gengkang and Others, 1984, p. 119.]

(2) **บ่อน้ำมันเซงลี (Shengli Oilfield)** : จัดอยู่ลำดับ 2 รองจากต้าชิง บ่อน้ำมันเซงลี ผลิตน้ำมันดิบได้ 17.58 ล้านตันจาก 23 บ่อ ในปี 1984 เซงลีตั้งอยู่บนชายฝั่งปากแม่น้ำหวงเหอในมณฑลซานตุงภาคเหนือ ในทางธรณีวิทยาอยู่ในแอ่งจีนภาคเหนือที่ซึ่งชั้นการผลิตน้ำมันส่วนใหญ่เป็นหินทรายที่มีน้ำมัน น้ำมันได้ถูกค้นพบในเดือนกันยายน 1962 และการผลิตได้เริ่มในปี 1965 บ่อน้ำมันเซงลีได้ชื่อตาม หมู่บ้านเซงลี (ชยชนะ) ที่ซึ่งบ่อน้ำมันผลผลิตสูงบ่อแรกได้ถูกขุดเจาะ

(3) บ่อน้ำมันจื่อจง (Jizhong Oilfield) : การค้นพบน้ำมันในตอนเหนือของที่ราบจีนภาคเหนือ ประมาณ 150 กิโลเมตรทางใต้ของปักกิ่ง ได้เปิดเขตใหม่สำหรับการสำรวจน้ำมันในจีน ชั้นการผลิตน้ำมันที่สำคัญคือ คาร์บอนาโทต์ของระบบซินเนียน (Sinian system) การขุดเจาะสำรวจได้เริ่มในเดือนกรกฎาคม 1975 และการขุดบ่อเพื่อการผลิตได้เริ่มปีถัดมา เพียงแค่นี้ Renqiu, Yanling และอีก 12 บ่อ ได้เริ่มทำการผลิต ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 114.8 ตารางกิโลเมตร บ่อน้ำมันจื่อจงทำการผลิตน้ำมันดิบได้ 16.026 ล้านตันในปี 1980

(4) บ่อน้ำมันต้ากัง (Dagang Oilfield) : ตั้งอยู่ปากแม่น้ำฮายเหอตตอนใต้ของเทียนจิน ต้ากังผลิตน้ำมันดิบได้ 2.908 ล้านตันในปี 1980 บ่อน้ำมันต้ากังทางเหนือได้ถูกค้นพบเป็นครั้งแรกเมื่อสิ้นปี 1965 และหยางชานมูและอีก 8 บ่อถูกค้นพบและทำการผลิตในเวลาต่อมา บ่อน้ำมันต้ากังครอบคลุมพื้นที่ 150 ตารางกิโลเมตร

(5) บ่อน้ำมันเหลียวเหอ (Liaohe Oilfield) : นับแต่บ่อแรกได้ทำการขุดเจาะน้ำมันในเดือนกรกฎาคม 1969 อีก 9 บ่อที่เหลียวเหอก็ได้ถูกพัฒนาขึ้นมา ครอบคลุมพื้นที่ 174.5 ตารางกิโลเมตร ในปี 1980 บ่อน้ำมันเหลียวเหอทำการผลิตน้ำมันดิบได้ 5.091 ล้านตัน และกำลังผลิตแก๊สธรรมชาติสูงถึง 1.7 พันล้านลูกบาศก์เมตร สำรองน้ำมันและแก๊สขนาดใหญ่ผลิตน้ำมันคุณภาพดีจากตะกอนน้ำมันในหินทรายของระบบ Tertiary

(6) บ่อน้ำมันตุงผู่ (Dongpu Oilfield) : ได้มีการขุดเจาะสำรวจบ่อกว่า 200 บ่อที่บ่อน้ำมันตุงผู่ เป็นแนวตามชายแดนระหว่างมณฑลซานตุงและเหอหนานใน 9 อำเภอ บนทั้ง 2 ผังแม่น้ำหวงเหอ พบว่ามีน้ำมันคุณภาพดีมากพอจากสำรองน้ำมันและแก๊สจำนวนมากที่ชั้นน้ำมันอยู่ติดกับผิวพื้นดิน

(7) บ่อน้ำมันหนานหยั่ง (Nanyang Oilfield) : ในแอ่งหนานหยั่งในมณฑลเหอหนานทางตะวันตกเฉียงใต้ ปัจจุบันบ่อน้ำมันหนานหยั่งมีบ่อน้ำมันและบ่อสูบน้ำหลายร้อยบ่อ และเครื่องเจาะพัฒนาดีพอสำหรับการสำรวจน้ำมันในแอ่งขนาดกลางและขนาดเล็ก บ่อที่ทำการผลิตได้ถูกขุดเจาะเป็นครั้งแรกในปี 1977

(8) บ่อน้ำมันคาราไม (Karamay Oilfield) : ในช่วงปี 1955 เมื่อบ่อน้ำมันบ่อแรกได้สูบน้ำมันขึ้นมา จนถึงปี 1980 บ่อน้ำมัน 3 บ่อได้ถูกพัฒนาขึ้นมาที่ Karamay, Dushanzi และ Baikouquan ในปี 1980 ทำการผลิตน้ำมันดิบได้ 3.905 ล้านตัน นับเป็นศูนย์กลางน้ำมันที่สำคัญในตะวันตกเฉียงเหนือ

(9) บ่อน้ำมันหยูเหมิน (Yumen Oilfield) : ผู้ผลิตน้ำมันที่สำคัญในจีนเก่า บ่อน้ำมันหยูเหมินอยู่ในทะเลทรายแบบทะเลทรายโกบีในตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลกานซู จากปี 1939